

ВНЕСОК ВЧЕНОГО-ІСТОРИКА, ФОНДОЗНАВЦЯ ПЕТРА ВЕРЕМІЙОВИЧА КОЛОМІЙЦЯ В РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Юлія НОВАЛЬСЬКА,

головна бібліотекарка науково-дослідного відділу,
Національна бібліотека України
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-5257-1559
Київ, Україна,
e-mail: jula1977@bigmir.net

Анотація. Статтю присвячено життю та діяльності українського вченого-історика бібліотечної справи, бібліотекознавця, фондознавця, педагога кандидата історичних наук, професора Петра Веремійовича Коломійця та його внеску у розвиток бібліотечної науки, освіти та практики. Значна увага зосереджена на діяльності вченого у Київському державному інституті культури ім. Корнійчука (нині Київський національний університет культури і мистецтв) на посаді завідувача кафедри бібліотечних фондів і каталогів. Дослідження наукового доробку вченого-бібліотекознавця, педагога розкриє нові сторінки історії бібліотечної справи України у другій половині ХХ століття й дозволить окреслити подальші шляхи розвитку української бібліотечної науки та освіти.

Ключові слова: *вчений-історик, Петро Веремійович Коломійць, бібліотечна справа, бібліотекознавець, фондознавець, педагог.*

Розвиток бібліотечної науки базується на надійному підґрунті теоретичних і практичних здобутків попередників, наукові ідеї яких набувають своєрідного ренесансу, відродження, сприяють осмисленню еволюції теоретичної думки та сприяють окресленню перспектив книжкової, бібліотечної, бібліографічної практики, науки, освіти. Одним із таких науковців у бібліотечній сфері був Коломієць Петро Веремійович – бібліотекознавець, бібліограф, книгознавець, фондознавець, історик бібліотечної справи, педагог, кандидат історичних наук (1972), доцент (1979), професор (1992).

Петро Веремійович Коломієць (20.08.1929–4.11.1993) походив із робітничої сім'ї. Протягом 1935–1941 рр. навчався у Богуславській середній школі, закінчив 6 класів, після війни продовжив навчання. З 1946 р. здобував освіту у Тербовлянському технікумі підготовки культосвітніх працівників, який закінчив із відзнакою у 1948 році. В тому ж році вступає на навчання до Харківського бібліотечного інституту (ХБІ). В роки навчання в ХБІ (1948–1952) розпочав трудову діяльність на посаді бібліотекаря в бібліотеці Харківського тракторного заводу (ХТЗ), працював з 1950 до 1951 року, а потім ще рік в районній бібліотеці №13 м. Харкова. Після закінчення інституту отримує рекомендацію на вступ до аспірантури та направлення на роботу до Ніжинського технікуму підготовки культпросвітпрацівників, з 1952 до 1953 року був на посаді викладача та заступника директора заочного відділення. Викладав дисципліни бібліотекознавчого циклу.

У 1953–1956 роки навчався в аспірантурі при Центральній науковій бібліотеці Академії наук УРСР. Після її закінчення був направлений до Республіканської наукової медичної бібліотеки, працював заступником директора з наукової роботи (1956–1969). Основну трудову діяльність поєднував з викладацькою роботою в консультаційному пункті м. Києва Харківського бібліотечного інституту (1956–1957). З 1966 до 1969 року працював за сумісництвом редактором у відділі історії медицини Київського науково-дослідного інституту клінічної медицини ім. Н. Д. Стражеско [1].

Із 1969 до 1975 року очолював Республіканський відділ науково-медичної інформації (створений при Київському науково-дослідному інституті клінічної медицини), в якому, розробляючи концепцію інформаційного забезпечення медичної науки і практики, започаткував ряд оригінальних методик виявлення документів підвищеної інформаційної цінності для вчених і спеціалістів медичної галузі. Запропонована П. Коломійцем модель методів підбору із світового

інформаційного потоку документів, як засіб підготовки реферативних наукових оглядів у 1975 р. була зареєстрована як раціоналізаторська пропозиція. Це дозволило 15 галузевим науково-дослідним інститутам, за згодою автора, удосконалити методику для підготовки 22 інформаційних показників документів медичної галузі. Більшість із них були перевидані республіканськими медичними бібліотеками союзних республік [2].

У 1971 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Питання охорони здоров'я у працях В. І. Леніна». Наступного року йому було присуджено вчену ступінь кандидата історичних наук.

У 1974 році Петра Веремійовича було запрошено на роботу до Київського державного інституту культури ім. Корнійчука (КДІК). З цього року і до останніх днів життя його трудова діяльність пов'язана з цим закладом вищої освіти. Працюючи в інституті, Петро Веремійович обіймав посаду старшого викладача (1974–1979), доцента (1979–1992). Викладав такі дисципліни, як «Загальне бібліотекознавство», «Бібліотечні фонди», «Інформаційно-пошукові системи».

У 1977 році за його ініціативою та за підтримкою колег було створено кафедру організації бібліотечних фондів і каталогів, яку він очолював та неодноразово (1982, 1987) обирався завідувачем кафедри на нові терміни, водночас виконував обов'язки заступника декана бібліотечного факультету (1976–1978, 1979–1980). Працюючи у КДІК він приймав активну участь у концептуальному розвитку бібліотечно-інформаційної освіти, піклувався про кадровий потенціал факультету та укріплення матеріально-технічної бази як факультету, так і інституту в цілому [3].

Завдяки високому професіоналізму, педагогічній майстерності, вимогливості, інтелігентності, щирості П. Веремійовичу вдалося згуртувати навколо себе сильний творчий колектив кафедри. Серед його колег, учнів, послідовників, аспірантів на бібліотечному факультеті працювали такі відомі бібліотекознавці та педагоги, доктори та кандидати наук: доцент В. М. Туров; канд. іст. наук, доцент З. І. Руда; канд. пед. наук, доцент О. К. Олійниченко – учениця одного із засновників вітчизняної школи бібліотечного фондознавства Ю. В. Григор'єва; ст. викл. О. П. Третьак; кандидати пед. наук, доценти К. Т. Селіверстова та Т. В. Гуртовенко; випускники КДІК: канд. іст. наук, доцент Л. П. Вовк; доктор філософських наук, професор Т. Г. Горбаченко; канд. пед. наук, доцент І. Д. Нілова, доценти В. І. Дніпренко, О. Г. Мошек, І. П. Штефан та ін.) [7].

Під керівництвом П. Коломійця колектив кафедри працював над розробкою кваліфікаційних характеристик спеціалістів-комплектаторів і каталогізаторів та узгодження їх зі змістом фахової освіти, формуванням моделі навчального процесу кафедри, пошуком активних методів навчання.

У цих напрямках П. Коломієць приділяв значну увагу розробці навчально-методичних матеріалів та навчальної літератури. Зокрема, підготував навчальний посібник для бібліотечних факультетів інститутів культури «Особливості формування фондів технічної літератури і документації» (1987), на основі якого викладався курс лекцій. За його активної участі на кафедрі було створено і видано низку нових навчально-методичних посібників і рекомендацій для опанування студентами дисциплін «Бібліотечні фонди», «Бібліотечні каталоги», з питань стандартизації і уніфікації термінології і технологій у сфері формування бібліотечних фондів, підготовки курсових і дипломних робіт тощо. Ці розробки рекомендувались Вченою Радою КДІК як зразки для впровадження в роботу інших кафедр.

Під керівництвом П. Коломійця у КДІК вперше було започатковано підготовку науково-педагогічних кадрів з проблем бібліотечного фондознавства, захищено три кандидатські дисертації. Глибокі знання щодо поширення світових потоків інформації з різних галузей знань і закономірностей формування бібліотечних фондів дозволили вченому започаткувати власну педагогічну школу підготовки бібліотекарів-фондознавців вищої кваліфікації, визначити основні напрями навчання спеціалістів у галузі аналітико-синтетичного опрацювання документів.

Вперше в практиці централізованого каталогізування документів в Україні під керівництвом П. Коломійця було розроблено і запроваджено спосіб централізованого видання галузевого систематичного та абеткового каталогів.

У другій половині 1980-х років за дорученням Міністерства культури УРСР та Державної республіканської бібліотеки УРСР ім. КІРС (нині Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) при підготовці українського перекладу з російської мови другого видання праці «Бібліотечно-бібліографічна класифікація. Таблиці для масових бібліотек» П. Коломієць взяв на себе обов'язки головного редактора. Своє основне завдання він вбачав у якомога ефективнішому розкритті засобами ББК регіонального змісту книжкових багатств бібліотек, задовільнивши тим самим запити читачів про свою країну, область,

місто, а відтак – у розробці регіональних розділів таблиць із урахуванням специфіки і проблематики України [5].

П. Коломієць приділяв також увагу дослідженням історії бібліотечної справи, редагував та видавав навчально-методичні посібники з відповідних навчальних дисциплін, зокрема «Нариси розвитку бібліотечної справи в Україні», «З історії розвитку бібліотечної справи в Україні», «Короткий нарис розвитку бібліотечної справи в Україні», які використовувалися студентами у процесі вивчення відповідного курсу «Історія бібліотечної справи в Україні».

Був одним з ініціаторів започаткування міжвідомчого науково-методичного збірника статей «Бібліотекознавство і бібліографія» та входив до редакційної колегії першого випуску (Харків, 1964). Праці П. Коломійця публікувались у періодичних союзних виданнях «Советская библиография», «Библиотеки СССР. Опыт работы» (нині «Библиотековедение»), збірниках праць науково-дослідних установ, які видавались у різних містах колишнього Радянського Союзу, що було свідченням ознайомлення широкого загалу науковців та практиків із працями українського вченого.

З ініціативи П. Коломійця на сторінках професійної періодичної преси організовувались наукові дискусії. Пропозиції, висвітлені ним у статті «Яким шляхом іти до єдиної методики централізованої предметизації» (збірник «Советская библиография»), було схвалено у 1980-ті роки для запровадження колишньою Всесоюзною (нині Російською) книжковою палатою в процесі розробки галузевої методики предметизації медичної літератури, запозиченою у подальшому книжковими палатами союзних республік [4].

Загалом у творчому доробку П. Коломійця налічується близько 200 наукових праць, серед яких: статті, навчальні та науково-методичні посібники, довідники, бібліографічні покажчики, методичні розробки. Він неодноразово брав участь у всеукраїнських та міжнародних конгресах, конференціях і симпозиумах, семінарах, круглих столах тощо, серед них: 9-й конгрес Міжнародної асоціації геронтологів (Київ, 1972, доповідь «Про інформаційне забезпечення вітчизняних геронтологічних досліджень»), Перша наукова сесія Інституту бібліотекознавства ЦНБ ім. В. І. Вернадського (1992, доповідь «Проблеми формування бібліотечних фондів в умовах відродження незалежної Української держави»), Всеукраїнський конгрес бібліотекарів (1992, доповідь «Деякі проблеми відродження бібліотечних фондів в умовах розбудови Української держави»; спільно з І. Штефаном) та ін.

Підсумковим внеском П. Коломійця в українське бібліотекознавство став створений ним в останні роки життя перший в історії незалежної України україномовний інноваційний підручник для вищої бібліотечної школи «Бібліотечні фонди» (1992). Рукопис підручника, рекомендований Комісією з вищої бібліотечної освіти при Міністерстві культури України для факультетів бібліотечно-інформаційних систем інститутів культури, був переданий в Міністерство освіти України на затвердження, проте за збігом обставин не виданий [6].

Великий стаж педагогічної роботи в інституті, високий рівень виконаних наукових досліджень, висококваліфіковане керівництво навчально-методичним та навчальним процесом кафедри організації бібліотечних фондів і каталогів, значна громадська діяльність, давали можливість внести клопотання про присудження Петру Веремійовичу Коломійцю вченого звання професора у відповідності до «Положення про порядок присудження вчених ступенів і вчених звань», затвердженого Постановою Ради Міністрів СРСР від 23.12.1975 р. №1067. Вчена рада Київського державного інституту культури ім. О. Є. Корнійчука порушувала клопотання перед Державним комітетом СРСР з народної освіти про присвоєння завідувачу кафедри організації бібліотечних фондів і каталогів, доценту, кандидату історичних наук Коломійцю Петру Веремійовичу вченого звання професора (4.07.1988), однак воно виявилось безрезультатним. У 1992 році зав. кафедрою бібліотечних фондів та каталогів, доцента було переведено на посаду професора, як обраного за конкурсом. Підстава рішення атестаційної колегії №6-18 пр. від 26.11.92р. Таким чином рішенням ВАК Міністерства освіти і науки України Петру Коломійцю було присвоєно наукове звання професора – першому в Україні серед науковців, що займаються питаннями бібліотечного фондознавства [1].

Трудова діяльність П. Коломійця була відзначена медалями «За доблесну працю», «У пам'ять 1500-річчя Києва», «Ветеран праці». За активну і багаторічну працю в системі Міністерства охорони здоров'я УРСР нагороджений значком «Відмінник охорони здоров'я».

Література:

Державний архів м. Києва, ф. 1516 (Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука Міністерства культури УРСР, 1968–1983 р.). Особові справи професорсько-викладацького складу. Коломієць Петро Веремійович. Оп. 2, спр. 212, арк.1–14.

Державний архів м. Києва, ф. 1516 (Київський державний інститут куль-

---

тури ім. О. Є. Корнійчука Міністерства культури УРСР, 1968–1983 рр.). Списки наукових праць, монографій професорсько-викладацького складу. Оп. 1, спр. 226, арк. 67–68.

Державний архів м. Києва, ф. 1516 (Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука Міністерства культури УРСР, 1968–1983 рр.). Личные аттестационные дела преподавателей, утвержденных в ученом звании за 1979 год. Оп. 1 «А», спр. 194, арк. 129.

Державний архів м. Києва, ф. 1516 (Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука Міністерства культури УРСР, 1968–1983 рр.). Личные аттестационные дела преподавателей, утвержденных и не утвержденных в ученом звании за 1988 год [на буквы В-К]. Оп. 1 «А», спр. 253, арк. 196.

Кобижча Н. І., Штефан І. П. Кафедра організації бібліотечних фондів і каталогів у контексті еволюції бібліотечно-інформаційної освіти в КНУКіМ (1976–1994). Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. №1. С. 133–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_1_27

Новальська Ю. В. Внесок професора Петра Веремійовича Коломійця в розвиток бібліотечної освіти України. Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : зб. матеріалів П'ятої міжнар. наук. конф., м. Київ, 23–24 черв. 2022 р. / упоряд. З. М. Сverdлик, М. М. Цілина. Київ : ВЦ КНУКіМ, 2022. С. 264–267.

Штефан І. П. Перший професор фондознавства України [Коломієць Петро Веремійович]. Бібліотечний вісник. 1993. №5/6. С.76–78.

CONTRIBUTION OF SCIENTIST-HISTORIAN, FOUNDATIONIST PETR KOLOMIYTSYA IN THE DEVELOPMENT OF LIBRARY AFFAIRS IN UKRAINE

Yulia Novalska,

Chief Librarian

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5257-1559

Annotation. The article is devoted to the life and activities of the Ukrainian scholar-historian of library affairs, librarian, fund specialist, teacher candidate of historical

---

sciences, professor Petro Veremiyovych Kolomyets and his contribution to the development of library science, education and practice. Considerable attention is focused on the activities of the scientist at the Kyiv State Institute of Culture named after Korniychuk (now Kyiv National University of Culture and Arts) as the head of the department of library funds and catalogs. The research of the scholarly librarian, teacher will reveal new pages in the history of librarianship in Ukraine in the second half of the 20th century and will allow us to outline further ways of development of Ukrainian library science and education.

Key words: *scholar-historian, P. V. Kolomiets, librarian, fund specialist, bibliographer, teacher.*